

Boekbesprekingen

Welcher Vogel ist das?

Wederom ligt er een vogelgids voor ons en het zal, gezien de grote belangstelling voor dit soort uitgaven, ook de laatste wel niet zijn. In tegenstelling tot de reeds bekende gidsen is deze van Tsjechische oorsprong en in de Duitse taal uitgegeven. Tevens is geen afgebakend gebied aangegeven waarop de inhoud van deze gids betrekking heeft.

De samensteller, Walter Cerny, geeft op zeer overzichtelijke wijze een flinke hoeveelheid gegevens van circa 350 soorten, waarbij het ontbreken van veel voor ons toch wel bekende soorten is opgevallen zoals bijvoorbeeld Koe-reiger, Kleine Rietgans, Kleine Torenvalk, Purperkoet, Paarse Strandloper, Grote en Petsjorapieper, Bladkoninkje, Roodborstlijster, Witsluitbarmsijs en nog vele anderen.

Achtereenvolgens zijn opgenomen de gegevens van de diverse kleden, resp. van mannetje, wijfje, jeugdkleed of het prachtkleed en het winterkleed, het geluid, het biotoop, de broedtijd, het nest, de eieren, het voedsel en de trek-tijden.

Hoewel veelal in telegramstijl is de tekst vrij uitgebreid en dat vindt o.a. zijn oorzaak in het feit, dat slechts drie soorten per pagina worden behandeld zodat per soort vrij veel ruimte beschikbaar is. Dit is weer mogelijk gemaakt door het toch wel geringe aantal soorten dat is behandeld (circa 350). In deze gids heeft bijvoorbeeld de Wulp 17 regels tekst en in de 'Heinzel' slechts 8 regels.

Deze meerdere ruimte heeft tevens de mogelijkheid geopend om naast de Duitse en de wetenschappelijke namen, de Engelse, de Franse, de Italiaanse en de Spaanse vogelnamen op te nemen, hetgeen vooral op reis in het buitenland en in het algemeen bij contacten met buitenlandse waarnemers bijzonder handig zal zijn.

Evenals in de andere gidsen is ook in deze gids bij elke soort een verspreidingskaartje opgenomen en wel in twee kleuren, waarop het broedgebied (in zwart) en waar mogelijk de grenzen van het overwinteringsgebied zijn aangegeven.

De ook in deze gids naast de tekst geplaatste gekleurde afbeeldingen van de hand van Karel Drchal zijn, hoewel

ze veelal wat stijf aan doen, over het algemeen zeer goed geslaagd. Van veel van de behandelde soorten zijn zowel prachtkleed als winterkleed of mannetje en wijfje en een vliegbeeldje opgenomen. Jammer is dat de belangrijkste veldkenmerken niet met behulp van 'pijltjes' zijn aangegeven.

In een afzonderlijk gedeelte zijn op 24 pagina's in zwart-wit tekeningen nog eens de vliegbeelden opgenomen van eenden, ganzen, stootvogels, steltlopers en ruiters, jagers, meeuwen en sterns met voor elke soort op de naast liggende pagina een korte beschrijving.

Achterin het boekje is plaats ingeruimd voor kleurenfoto's met een korte beschrijving van de nesten en eieren van 64 vogelsoorten, waarvan we beslist geen voorstander zijn. De foto's van O. Danesch (1), G. Quedens (15), H. Schrempf (17), K. Schwammberger (9) en D. Zinger (22) zijn van uitstekende kwaliteit.

Hierna vinden we nog een opsomming van de broedvogels uit de randgebieden en de dwaalgasten, in totaal 94 soorten, eveneens met een korte beschrijving.

Het boekje wordt besloten met de eenvoudige registers van resp. de Duitse, de wetenschappelijke, de Engelse, de Franse, de Italiaanse en de Spaanse vogelnamen.

Twee punten zijn opgevallen ten aanzien van het boekje als gebruiksvoorwerp. In de eerste plaats is het formaat iets (ruim 2 cm) te breed om een gemakkelijk zakboekje te zijn en in de tweede plaats is de gebruikte papier-soort van een dermate mooie kwaliteit dat het boekje er beslist zwaar door geworden is, waarbij we nog willen opmerken het te betwijfelen of dit papier nu wel zo geschikt is voor een veldgids.

Overigens is het een uitstekend verzorgd boekje dat zeker aftrek zal vinden.

H. J. L.

Walter Cerny, Karel Drchal: Welcher Vogel ist das? Ein Bestimmungsbuch für Vogel-freunden. 790 afbeeldingen in kleur, 235 zwart-wit vliegbeelden, 336 verspreidingskaartjes en 64 kleurenfoto's. 352 pagina's (1973). Kosmos Gesellschaft der Naturfreunde. Franckh'sche Verlagshandlung, Postfach 640, Stuttgart 1. Prijs DM 17,80.

Vogelsterfte in de Coto Donana in 1973

Blijkens het in april 1974 verschenen rapport is in de zomer en herfst van 1973 door het Biologisch Station te Sevilla van het natuurreservaat Coto Donana geconstateerde sterfte onder de vogels aanleiding voor het Wereld Natuur Fonds te Morges, Zwitserland geweest, dr. J. Haagsma en prof. dr. J. H. Koeman te verzoeken een bezoek aan het gebied te brengen en een onderzoek in te stellen naar de doods-oorzaak van de vogels. Het bezoek heeft van 24 tot en met 26 september 1973 plaatsgevonden.

De meeste, van de naar schatting 35.000, slachtoffers (w.o. vele soorten eenden, Lepelaars, reigers, Zilverrelgers, koeten en vele andere soorten) werden gevonden in het moerasgebied en langs de oevers van het Lucio de los Ansares in het zuidelijk gedeelte van het reservaat.

Het onderzoek heeft ten slotte uitgewezen dat de sterfte van de vogels was veroorzaakt door *Clostridium botulinum* type C. Noch de resultaten van de chemische analyses, noch de belangrijkste aanwijzingen gaven ook maar de geringste aanwijzing dat, zoals aanvankelijk werd vermoed, pesticiden verantwoordelijk konden zijn voor de sterfte onder de vogels.

Hoge concentraties van *Clostridium botulinum* type C werden in de dode vogels (6 Wilde Eenden, 2 Slobeenden, 1 Wintertaling en 1 juv. Pijlstaart), afkomstig uit de terreinen met vogelsterfte, gevonden. Alle zieke vogels die bleken te zijn geïnfecteerd, konden na hun dood een nieuwe bron van infectie worden. De grond van het gebied was ernstig besmet met *Clostridium botulinum* type C en in het gebied voedselzoekende vogels zouden gemakkelijk geïnfecteerd kunnen worden. Wanneer er gezonde dragers van *Clostridium botulinum* type C in een vogelpopulatie aanwezig zijn, is het risico erg groot dat de ziekte terugkeert. Daarom is aanbevolen het betreffende gebied in de komende jaren onder intensieve controle te houden (zie Jrg. 21, pag. 535).

H. J. L.

J. Haagsma & J. H. Koeman (1974): An investigation into the cause of death of birds in the Coto Donana nature reserve in Spain in the summer and autumn of 1973. 11 pag. gestenc. (april 1974).

Nieuws uit andere tijdschriften

In het kortgeleden verschenen nummer van 'Limosa' (jrg. 46, afl. 3-4, 1973) verscheen een 'Ringverslag van het Vogeltrekstation 1911-1970' (door B. J. Speek). Gedurende deze periode werden 2.089.310 vogels geringd, waarvan 1.217.940 in de periode van 1961-1970. Per soort worden de landen waar zij werden teruggemeld vermeld, tevens het aantal. Aspirant-onderzoekers kunnen hieruit opmaken met hoeveel gegevens zij ongeveer te maken zouden kunnen krijgen.

Tevens is het 'Ringverslag van het Vogeltrekstation no. 57 (1972)' opgenomen. In 1972 werden 205.504 vogels geringd en 4012 ringen teruggemeld.

Van de Scholekster en de Kievit werd op kaartjes elke terugmelding uitgezet, gescheiden: geringd als pullus en als volgroeide vogels.

De publicatie is als oriëntatie van het werk bijzonder aardig maar heeft generlei wetenschappelijke waarde.

G. L. Ouweneel schreef over 'De avifauna in het Hollandsch Diep-Haringvlietgebied gedurende de eerste twee jaar na de afsluiting'. Dr. J. van Impe over 'Bepaling in het veld van leeftijdsclassen bij de Rietgans *Anser fabalis*'. L. G. Groen en K. H. Voous berichtten over de 'Ruigpootuil *Aegolius funereus* in Nederland', eerste vondst voor Nederland tussen 15 en 30 september 1971 in het Staatsbos Gasselte.

G. C. Boere, J. W. A. de Bruijne en E. Nieboer schreven 'Onderzoek naar de betekenis van het Nederlandse Wadengebied voor Bonte Strandloper *Calidris alpina* in nazomer en herfst'. K. H. Voous, L. Hartsuijker en J. J. Smit 'Sushkins Rietganzen in Nederland'. Verder K. H. Voous 'Steppearend in Nederland' (8 mei 1967 te Biervliet).

En 'Korte Mededelingen': Waarneming van een nog niet vliegvlugge jonge Merel in februari', 'Twee broedgevallen van de Dwergmeeuw in Oostelijk Flavoland', 'December- en januari-waarneming van een Grote Stern', 'Oölogische en nidologische mededelingen in 1973 (en eerder)', 'De avifaunistische verdiensten van M. J. Tekke', 'In memoriam Cornelis Berend ten Kate', jaar verslag 1972 en boekbesprekingen.

Plan Waterlely

De Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer (postbus 1, Edam) heeft een boekje uitgegeven 'Plan Waterlely'. Inplaats van het beschikbaar stellen van nog aan te winnen land (o.a. Markerwaard) voor het afwentelen van ruimtelijke problemen zonder ze er mee op te lossen, pleit de vereniging voor het aanvatten van de problemen zelf bij de bron: de ruimtelijke overbesteding op het oude land.

Het alternatief plan omvat dan ook niet zozeer dijken en dammen, als wel een pakket planologische maatregelen op dat oude land, die ten doel hebben tot een zodanige hergroepering van ruimtelijk doen en laten te komen, dat verder opofferen van natuurgebieden, waaronder Waddenzee en IJsselmeer, tot staan kan worden gebracht.

Met betrekking tot de specifieke problemen inzake het IJsselmeer, zoals veiligheid en waterhuishouding stelt de vereniging dat al dan niet aanleggen van de Markerwaard hiervan los moet worden gezien en aangepakt. Aanleg van de Markerwaard betekent geen oplossing maar in sommige opzichten zelfs een verslechtering. Gepleit wordt voorts voor onmiddellijke bevrizing van de werkzaamheden aan de dijk Enkhuizen-Lelystad, omdat daarmee de basis voor verdere inpolderingswerkzaamheden wordt vastgelegd. De vereniging biedt haar diensten aan, wanneer zou worden besloten een commissie van onderzoek in te stellen. De vereniging geeft 'IJsselmeer Berichten' uit waarvan in januari 1974 en maart 1974 resp. nr. 6 en 7 werden uitgegeven.

Marten Bierman & Roeland Heeck: Plan Waterlely. 60 pag., foto's van Dolf Kruger (1974). Uitg. Casparie, Alkmaar B.V. Prijs f 4,—.

Nota over de droogmaking van de Markerwaard

Pasgeleden heeft de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (Amsterdam) zich in een brochure (31 pag.) uitgesproken voor de droogmaking van de Markerwaard, omdat inpoldering de verstedelijking van de kop van Noord-Holland en van het 'groene hart' van Holland moet tegengaan. De academie wijst er wel op dat het behoud van het landschappelijk karakter van Noord-Holland om een breed randmeer vraagt. De nota stelt o.m. dat de in aanleg zijnde dijk van Lelystad (Houtribsluizen) naar Enkhuizen zal moeten worden voltooid, dat de Mar-

kerwaard moet worden drooggemaakt en wel zo spoedig mogelijk en dat de inrichting van de Markerwaard pas later, na gecoördineerde studies, kan worden beslist. Deze studies worden evenwel dan wel urgent genoemd.

Symposium Markerwaard

Naar aanleiding van de Nota 'Beschouwingen over de Markerwaard' van de Dienst der Zuiderzeewerken is op 16 februari 1973 een symposium gehouden. Het aprilnummer 1973 (54e jaargang, nr. 4) van het tijdschrift Stedebouw & Volkshuisvesting is geheel aan dit symposium gewijd.

Het nummer bevat de inleidingen van ir. M. Klasema over 'Algemene toelichting op de alternatieven', prof. dr. ir. J. C. van Dam over 'Waterhuishouding', prof. dr. ir. F. M. Maas over 'Het milieu van de Markerwaard', ir. C. A. Kuysten over 'Markerwaard of Markermeer' en prof. ir. J. Volmuller over 'Verkeer'. Tevens is een samenvatting van de gehouden discussie opgenomen.

Het Nederlandse Waddengebied

De ondertitel van dit goedkope informatieve boekje over het Waddengebied luidt: betekenis, bedreiging, bescherming. Deskundige auteurs hebben de beschikbare gegevens kort en krachtig geformuleerd voor de leek die zich over dit gebied wat beter wil informeren. Het behandelt de betekenis die het heeft als natuurgebied, de bedreiging door menselijke exploitatie en de bescherming door actie, wetgeving en mentaliteitsverandering. Bij de snel stijgende belangstelling voor het Waddengebied voorziet dit boekje in de nog steeds bestaande leemte, in de overigens al vrij omvangrijke waddenliteratuur, door opzet en inhoud. Wij feliciteren de auteurs met dit bijzondere informatieve pocketboekje.

J. T.

Dr. D. Eisma & L. den Engelse: Het Nederlandse Waddengebied. 122 pag., 2 kaartjes (1974). Nr. 519 Aula-reeks (Algemeen). Uitg. Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen. Prijs f 4,— (ook verkrijgbaar via 'Het Waddenhuis', Harlingen, giro 1726 195 t.n.v. Vereniging Behoud Waddenzee, Harlingen, waarbij f 0,75 voor verzendkosten moet worden toegevoegd).

Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten. Jaarverslag 1973

Er verscheen het jaarverslag van de BFVW die in Friesland niet minder dan 108 afdelingen telt met bijna 19.500 leden. Een bijzonder verzorgd en bruikbaar boekje (48 pag.) met alle adressen

van de afdelingen en hoofdbestuur-leden en alle verdere gegevens over deze Bond van het afgelopen jaar. Het boekje is rijk geïllustreerd met foto's, w.o. helaas veel nestfoto's. Zoals bekend heeft de BFVW, die 12 november 1947 werd opgericht, een eigen tijdschrift 'Vanellus' dat niet automatisch aan alle leden wordt toegezonden.

Oosterscheldeboek

Het Zeeuws Coördinatieorgaan beoogt met het boek over de Oosterschelde, dat pas geleden is verschenen, de personen in de beleids sfeer een deugdelijke informatie te verstrekken over de biologische en milieuhygiënische aspecten van de Oosterschelde in het algemeen en die zelfde aspecten van het 'plan Klaasesz' in het bijzonder. Het is een glashelder pleidooi geworden voor een veilig voortbestaan van de Oosterschelde. Het boek is op dezelfde wijze uitgegeven als het boek over de Dollard. Regelmatig komen er minimaal 170.000 watervogels tegelijk in het Oosterscheldegebied voor, die per jaar ongeveer 40 miljoen vogeldagen in de zeearm doorbrengen. Afsluiting van de Oosterschelde zou leiden tot massale sterfte van vele soorten in het water levende dieren. De uitvoering van het plan Klaasesz zal 40% tot 50% van de nu bij laag water droogvallende schorren, slikken en zandplaten ingrijpend beïnvloeden, omdat ze of permanent droog komen te liggen of steeds onder water zullen komen te staan. Dat betekent dat de vogels 40% tot 50% van hun voedselgebieden zullen verliezen.

In het boek wordt aangegeven op welke wijze het plan Klaasesz nog verbeterd zou kunnen worden. Naar de mening van de auteurs is dat mogelijk door vergroting van het gebied met een getijdebeweging van ten minste 180 cm. Deze vergroting kan verkregen worden door opschuiving van de Keetendam naar het noorden. Het inlaten van zoet rivier- en polderwater moet tot een minimum beperkt blijven, terwijl vergroting van het getijdeverschil wenselijk is. Inmiddels heeft het Kabinet voor een acceptabele oplossing gezorgd, dat niet wil zeggen dat we niet moeten blijven oppassen!

F. Ph. Groeneveld, S. Parma & W. J. Wolff: Oosterschelde, pleidooi voor veilig voortbestaan. 96 pag., vele ill. (1974). Uitgave Stichting Zeeuws Coördinatie-orgaan voor Natuur-, Landschaps- en Milieubescherming, Churchilllaan 2, Middelburg, Verkrijgbaar door storting van f 12,50 op giro-nummer 2 982 942 t.n.v. bovengenoemde

Stichting onder vermelding 'Oosterscheldeboek'.

Recreatie en natuurbehoud in het Waddengebied

Deze brochure is samengesteld door de ANWB, in samenwerking met de Waddenzeevereniging en de Stichting Natuur en Milieu. Hierin wordt getracht enig inzicht te verschaffen in aard en omvang van en de mogelijkheden voor recreatie, zoals die zich in het Waddengebied manifesteren. Daarnaast wordt de wisselwerking gesignaleerd tussen de natuurwetenschappelijke en cultuurhistorische waarde van het gebied en de aanspraak die de recreatie daarop maakt. Dit geheel wordt ook gezien tegen de achtergrond van de totaliteit van de bedreigingen in het Waddengebied. L. Zwarts schreef er het hoofdstuk: 'De toenemende verstoring van vogels in het Waddengebied (pag. 29 - 33).

Voor hen die zich voor deze brochure interesseren willen wij verwijzen naar de ANWB, afd. Milieu en Landschap, 's-Gravenhage, tel. 070 - 26 44 26, toestel 2253.

Dollardboek

De Werkgroep Dollard heeft naar aanleiding van de ernstige bedreiging van dit laatste estuarium (tevens een der laatste brakwatergetijdelandenschappen in West-Europa) door voorgenomen waterstaatkundige werken een Dollardboek samengesteld. De beslissingsprocedure inzake de waterstaatkundige plannen is inmiddels in een eindstadium gekomen en de Werkgroep achtte het daarom, terecht, zinnig alle verzamelde informatie rondom dit gebied in een boek bijeen te brengen. Voor de vogel-liefhebber zijn vooral de hoofdstukken van R. Dantuma & P. Glas 'Aantalsverloop van trekvogels in de Dollard', van P. Glas, J. B. Hulscher & S. T. Tjallingii 'Terreingebruik van de vogels in de Dollard' en van J. B. Hulscher 'Broedvogels van de Dollard' van belang. Maar alle hoofdstukken bij elkaar geven de lezer een prachtig inzicht over de bijzondere waarde van dit gebied. De Werkgroep Dollard is van mening dat de enige juiste keuze betreffende het tracé van het Dollardkanaal een binnendijks tracé is. Dit niet alleen op grond van de belangrijke ecologische waarde van dit bijzondere brakwatergetijden-landschap dat door een buitendijks kanaal ernstig zal worden geschaad. Ook civiel-technische en financieel-economische redenen ondersteunen deze stellingname.

Inmiddels heeft het Kabinet aan een binnendijks kanaal de voorkeur gegeven. Overigens betekent dit niet dat de Dollard niet meer verstoord kan worden. Daartoe zou het gebied onder de Natuurbeschermingswet moeten worden gebracht. Evenwel is een prachtig succes bereikt en hulde en dank aan allen die hiertoe bijgedragen hebben!

Verkrijgbaar door overschrijving van f 12,50 op giro nr. 1726195 van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, Harlingen, onder vermelding van 'Dollardboek'.

Werkgroep Dollard: Dollard, portret van een landschap. 120 pag. Eindreactie: J. Abrahamse, F. J. Kroesen & S. T. Tjallingii, vele ill. (1974).

Verstoring van vogels door vliegtuigen melden!

Bezoekt u de komende maanden het Waddengebied en constateert u daar verstoring van vogels door vliegtuigen? U gelieve dit dan te melden aan 'Het Waddenhuis', postbus 90, Harlingen. Formulieren met betaalde porto zijn aldaar aan te vragen (05178-5541) en worden aangeduid als 'vliegtuigmeldingsformulieren'. Er worden gegevens gevraagd van soort vliegtuig (militaire straaljager, sportvliegtuig, heli-copter o.i.d.), vooral ook registratienummer, vliegrichting, geschatte vlieghoogte, plaats van waarneming, datum & tijd van waarneming en aantal & soort van verstoorde vogels.

Oecologische bijdrage tot de avifauna van het Verdrongen Land van Saaftinge

Deze gestencilde verhandeling werd door Benjamin Faes (september 1973) geschreven ter verkrijging van de graad van licentiaat in de wetenschappen (groep dierkunde) aan de Rijksuniversiteit Gent, Faculteit der Wetenschappen (academiejaar 1972/1973).

Het eerste deel (pag. 1-53) behandelt de broedbiologie van de Visdief. Hierbij wordt vooral dieper ingegaan op de voeding en de groei van de jongen. Predatie van de Zilvermeeuw werd niet vastgesteld. Het is daarom in dit gebied niet verantwoord het aantal Zilvermeeuwen te beperken ter bescherming van de sterns.

Het tweede deel behandelt het voorkomen van Anatidae in het winterhalfjaar. Van oktober 1972 tot maart 1973 werden om de twee weken waterwildtellingen gehouden. De maximaal waargenomen aantallen van de ganzen (85 à 90 % Kolganzen, de rest Rietganzen),

Smienten, Pijlstaarten en Wintertalingen bedroegen respectievelijk 5250, 28.500, 4500 en 5000 exemplaren. Voor bovengenoemde drie eendensoorten behoort Saaftinge dus tot de zogenaamde waterwildgebieden van internationaal belang, volgens de 'Wetland-Convention' van Ramsar 1971 (wanneer voor één of meer watervogelsoorten op één bepaald tijdstip 1 % van de Noordwest-europese populatie aanwezig is).

J.T.

Slachtoffers van hoogspanningslijnen

Over dit onderwerp schreef drs. C. van Dijk in het orgaan van de Stichting 'Het Zuidhollands Landschap' (april 1974). Een aardig samenvattend artikel dat voor degenen die zich in dit probleem verdiepen zeer lezenswaardig is. Het bevat niet veel nieuws. Het is bekend dat ondergrondse kabels het probleem zouden oplossen en de toepassing van ophang'portalen' in plaats van masten ook het aantal slachtoffers sterk zou doen afnemen. Deze hebben het voordeel dat de dradenbundels niet in etages boven elkaar hangen maar dat alle leidingen in een horizontaal vlak zijn gerangschikt. Deze portaalconstructie wordt o.m. bij Diemen in de nabijheid van het Naardermeer gebruikt.

De goedkoopste en minst effectieve methode bestaat uit het aanbrengen van versiering aan de bliksemdraden (bliksem afleidende draden boven en naast de stroomgeleidende draden) om zodoende de lijnen beter zichtbaar te maken.

Reclamefolders van

„Het Vogeljaar” voor cursussen

Nu weer de tijd begint te komen dat verschillende vogelbeschermingswachten en vogelwerkgroepen tentoonstellingen en cursussen gaan organiseren willen wij de aandacht vestigen op onze reclamefolders van 'Het Vogeljaar' met bon voor het opgeven van nieuwe abonnees. Organisatoren van dergelijke uitingen kunnen deze folders aanvragen bij de redactie om deze aan de deelnemers uit te kunnen reiken. Grote aantallen proefnummers kunnen tegen gereduceerde prijs besteld worden, maar liefst wel tijdig zodat wij met het maken van de oplage daar rekening mee kunnen houden. Vooral deelnemers aan cursussen kan men met de folders op eenvoudige wijze opmerksaam maken op 'Het Vogeljaar'.

Redactie

Waterwildtellingen in de Delta

Onder auspiciën van het Delta-Instituut voor Hydrobiologisch Onderzoek werden in 1966-1967 een drietal vogeltellingen georganiseerd in het deltagebied; een verslag van deze tellingen werd destijds gepubliceerd in Limosa. Sinds 1966 vonden in het kader van de Deltawerken een aantal ingrijpende wijzigingen in Zuidwest-Nederland plaats: in 1969 kwam de dam tussen het Hollands Diep en het Volkerak tot stand, in november 1970 werd het Haringvliet gesloten en in mei 1971 het Brouwershavense Gat, waardoor de Grevelingen veranderde in een (zout) binnenmeer.

De enkele jaren geleden opgerichte afd. Milieu-Onderzoek van de Deltadienst van Rijkswaterstaat heeft, ten einde te kunnen nagaan welke gevolgen al deze veranderingen hadden op de vogelstand, in het seizoen 1972-1973 wederom een drietal vogeltellingen georganiseerd. De resultaten zijn gebundeld in een uitgebreide brochure, verzorgd door Smittenberg en Baptist, waarin, naast veel cijfermateriaal, een vergelijking wordt gemaakt met 1966-1967 en waarin voorts de veranderingen die daarna plaatsvonden in de delta, worden geprojecteerd op de via beide tellingen aangetoonde verschuivingen in de avifauna. De tellingen zijn toegespitst op duikers, reigerachtigen, eenden en ganzen, rallen, steltlopers en meeuwen en sterns. Daarnaast worden de stootvogels en uilen vermeld, die werden waargenomen. De tellingen werden gehouden begin september 1972, eind oktober 1972 en begin januari 1973. Een vloed van gegevens kwam ter beschikking waaruit slechts een greep: begin september werden in totaal bijna 300.000 vogels in de hierboven genoemde categorieën geteld waaronder circa 48.000 Wilde Eenden, slechts $\pm$ 9000 Wintertalingen, $\pm$ 65.000 Scholeksters, $\pm$ 17.000 Wulpen en $\pm$ 42.000 Bonte Strandlopers. Opvallend zijn 772 Aalscholvers, 1615 Kraakenden en slechts 1619 Kluten. Eind oktober becijferde men circa 379.000 vogels waaronder $\pm$ 41.000 Wilde Eenden, $\pm$ 11.000 Wintertalingen, $\pm$ 51.000 Smienten, $\pm$ 72.000 Scholeksters en $\pm$ 54.000 Bonte Strandlopers. Aparte vermelding verdienen $\pm$ 23.000 Zilvermeeuwen waarvan 16.000 in de Oosterschelde. Bijzonderheden waren er te over waarvan 13 Kraanvogels, 1 Dunbekwulp en 1 Terek Ruiters wel de kroon spannen.

Begin januari kwam men op circa 407.000 vogels waaronder wederom $\pm$ 41.000 Wilde Eenden, $\pm$ 22.000 Smienten, $\pm$ 45.000 Tafeleenden (het overgrote deel op de Merwede), $\pm$ 14.000 Brandganzen, $\pm$ 18.000 Kanostrandlopers en $\pm$ 45.000 Bonte Strandlopers. Er verbleven toen nog 117 Kluten en 22 Grutto's in de delta.

Recensent vraagt zich bij enkele waarnemingen af of deze wellicht op onjuiste determinaties kunnen berusten: 82 Rietganzen voor begin september is zeer vroeg in het seizoen en zo vallen bij de tellingen van begin januari 5 Grauwe Kiekendieven en 4 Bosruiters op.

In de brochure wordt iedere soort afzonderlijk besproken, vaak vergezeld van een verspreidingskaartje. Voorts worden de verschillende gebieden besproken en tot slot wordt van de belangrijkste vogelsoorten vermeld of zij ten opzichte van 1966-1967 voor- dan wel achteruit zijn gegaan. Vooruit gingen onder andere Fuut, Aalscholver, Bergeend en Meerkoet. Achteruit gingen Wilde Eend, Wintertaling, Wulp, Bonte Strandloper en Kluut: door de afsluiting van Grevelingen en Haringvliet zijn de omstandigheden voor deze en andere soorten onaantrekkelijker geworden. De auteurs komen tot de conclusie dat ook na de afsluiting de estuaria van de delta van groot belang blijven voor het waterwild en dat de betekenis van een zout bekken groter is dan van een zoet bekken. Voor steltlopers en enkele andere soorten zijn de gevolgen van het deltaplan nadelig.

Het ligt in de bedoeling dergelijke tellingen om de twee jaar uit te voeren. De afd. Milieu-Onderzoek van de Deltadienst is voornemens de gegevens onder andere te gebruiken bij prognoses voor wat pleisterend waterwild betreft bij de mogelijkheden tot verschillende inrichtingsmodellen in de delta.

G. L. Ouweneel

- J. C. Smittenberg & H. J. M. Baptist: Watervogels in het Deltagebied. 25 pag., 38 kaartjes. Nota 73-16 van Rijkswaterstaat Deltadienst, afd. Milieu-Onderzoek te 's-Heer Arendskerke, september 1973.

Hoe spreekt hij dan?

Een kinderboek met dierenplaatjes van Peter Spier. Bij elk dier is behalve de naam ook het geluid dat deze voortbrengt weergegeven. Een boek dat voor kinderen ongetwijfeld aantrekkingskracht kan uitoefenen.

Peter Spier: Hoe spreekt hij dan? 45 pag. Vertaald uit het Amerikaans. Oorspr. titel 'Gobble Growl Gunt. Vertaling van Henk van Halm. Uitg. Ploegsma, Amsterdam. Prijs f 8,90.

Kampereiland en Zwarte Meer

In de Kamper Almanak, een uitgave van de Bondsspaarbank te Kampen, verscheen enige tijd geleden een artikel, dat over de natuurwetenschappelijke en landschappelijke aspecten van het Kampereiland en het natuurreservaat 'Het Zwarte Meer' handelt.

In het kort wordt ingegaan op de geschiedenis van het landschap, de flora en de rijke avifauna. Door de schrijvers (R. Kapenga, J. A. F. Koridon, A. Timmerman, J. Philippona) werd vooral geput uit eigen ervaring. Het geschriftje werd opgedragen aan de onlangs overleden ornitholoog, dr. C. G. B. ten Kate, die op het Kampereiland veel onderzoek heeft verricht.

Omdat er naar dit geschriftje vraag bestond, heeft de werkgroep 'IJssel-delta - Kop van Overijssel' een eenvoudige overdruk laten vervaardigen.

Bestelling is mogelijk door storting of overschrijving op postgirorekening 1 213 468 t.n.v. R. Kapenga, Ratelaar 39, Kampen. Vermelden 'brochure Kampereiland'. Prijs f 2,50 (incl. verzendkosten).

Elseviers Diersporengids

Nu eens niet een boek over sporen en prenten van dieren waarvoor de jager belangstelling heeft, maar een schat aan informatie over de meest uiteenlopende Europese zoogdieren en vogels voor iedere natuurliefhebber, die zijn ogen de kost geeft.

De prenten en sporen (o.a. reeksen van prenten) zijn zoals gewoonlijk erg geïdealiseerd afgedrukt. In de praktijk zal men nog wel eens voor vraagtekens komen door rul zand of te hoge sneeuw etc. Niettemin geeft deze gids duidelijk aan, waar men op letten moet en al-lengs kan men door ervaring ook de minder fraaie prenten determineren. Van groot belang zijn ook de gegevens over krab-, graaf- en vraatsporen alsmede prooinesten, uitwerpselen, haarsorten en dergelijke.

Een gids die het verblijf in de natuur nog meer kan verdiepen.

We hopen echter, dat de sporenstudie ons niet gaat verleiden het wild in de dichte dekking op te zoeken en het daardoor verstoren.

G. P. J. Schuyf

Preben Bang: Elseviers Diersporengids. Tekeningen van Preben Dahlström. Vertaling uit het Deens door dr. A. van Wijn-

gaarden: 'Dyrespor, spor og sportegn efter pattedyr og fugle'. 240 pag., vele ill. (1973). Uitg. Elsevier, Amsterdam/Brussel. Prijs f 29,50.

Bij de beesten af

Dit boek is eigenlijk gemaakt naar aanleiding van de bekende film en kan beschouwd worden als achtergrondinformatie. Het heeft vijf delen, geschreven door Bert Haanstra, Anton Koolhaas, prof. dr. G. P. Baerends, A. J. van Dijk en dr. Dick Hillenius. We zien er weer de baltsende Korhoenders, het agressief vertoon van de Ruppelligier, de Koningspinguïn met haar jong, Jan Veen bij een broedende Albatros in het Zuidpoolgebied, Anton van Munster en Rolf Orthel bij de Macaroni-pinguïns in South Georgia, de Zilvermeeuw met zijn kunsteieren, dr. Nicolaï met zijn Goudvink en de Egyptische Gier die met stenen de struisvogel-eieren kapot gooit.

Een interessant boek over belevenissen van de filmploeg, hoe de film tot stand kwam en de wetenschappelijke aspecten en achtergronden.

Gefilmd door Bert Haanstra en toegelicht door Anton Koolhaas, prof. dr. G. P. Baerends, A. J. van Dijk, dr. D. Hillenius: Bij de beesten af. 158 pag., vele ill. (1972). Uitg. Ploegsma, Amsterdam. Prijs f 19,50.

Hoogwatertellingen 1973

In 'Aythya' 13, no. 3, mei/juni 1974 heeft Rinse Wassenaar de hoogwatertellingen van de NJN-Vogelwerkgroep in 1972 op de Waddeneilanden uitgewerkt (pag. 8-22). Opmerkelijk zijn de Lepe-laars in augustus op Terschelling en de tellingen aan de Friese Kust. In tabel 5 vinden wij de Wulp niet aangegeven maar wel een aantal van 390 Regenwulpen! De meeuwen zijn in tabel 6 niet verdeeld per soort maar in 'grote' en 'kleine' meeuwen.

De gegevens van de hoogwatertellingen over 1971 moeten nog verschijnen.

Hoogwatertellingen 1973

In 'Aythya' jaargang 13, no. 2, maart/april 1974 (pag. 3-39). Tussen begin juli en half augustus werd elke week gemiddeld meer dan één telling gehouden en worden tellingen opgegeven van Vlieland, Terschelling, Engelsman-plaat, Ameland en Schiermonnikoog. Tabellen en grafiekjes van het aantalsverloop van Eidereend, Bergoend, Scholekster, Steenloper, Wulp, Rosse Grutto, Tureluur, Bonte en Kanoetstrandloper worden gegeven. Een gigantisch telwerk waar veel waarnemers het hunne toe hebben bijgedragen!

Avifauna Broekmeden

In een speciale uitgave van 'Ficedula' (orgaan van de Vogelwerkgroep Twente), 3e jaargang, nr. 1, maart 1974 van 41 pagina's wordt de avifauna van het gebied 'Broekmeden', dat zich even ten noorden van de bebouwde kom van Hengelo (O.) bevindt, beschreven. De oppervlakte bedraagt 22 ha en in het totaal werden er 148 vogelsoorten waargenomen. Het aantal broedvogels dat vastgesteld werd is 44 (w.o. Fuut, Kuifeend, Dodaars, IJsvogel, Waterral, Woudaapje, Steenuil, Kleine Plevier), terwijl vier soorten van broeden worden verdacht.

Als regelmatige doortrekker en/of wintergast zijn 36 soorten bekend, 8 soorten als jaargast, 19 soorten als onregelmatige gast en 6 soorten als voormalige broedvogel. De samenstellers R. G. M. Kwak en H. J. van Paddenburgh zien een gevaar in de geprojecteerde noordelijke bandweg in het zuidelijk deel van het gebied en zouden het de status van natuurreservaat willen toekennen!

J. T.

Nesten en eieren van bekende Europese vogels

Na een voorwoord van de vertaler waarin uitdrukkelijk gewezen wordt op het verbod tot en de gevaren van het zoeken naar nesten, volgt een vrij uitvoerig inleidende gedeelte. Achtereenvolgens worden daarin aan de orde gesteld het ontstaan, de bouw en het uiterlijk van vogeleieren, de verzorging van de eieren, het grootbrengen van de jongen, nestparasitisme, materiaal en bouwwijze van vogelnesten, de plaats van het nest, vogelkolonies en broedterritoria.

In de 42 pagina's van de inleiding wordt een van de boeiendste perioden uit het leven van de vogels behandeld. Van 89 vogelsoorten worden vervolgens de broedgegevens besproken en met redelijk goede platen geïllustreerd. De plaats van het register, op de pagina's 46 en 47, is wat onhandig gekozen.

Een interessant boekje dat veel aanvullende gegevens verschaft op de thans in gebruik zijnde veldgidsen.

H. J. L.

Dr. Jan Hanzák: Nesten en eieren van bekende Europese vogels. 222 pag., geïll. met tekeningen in kleur van Premysl Pospisil en Miroslav Rada. Vertaald en bewerkt door Jaap Taapken. Meulenhoff Nederland N.V. (1973). Prijs f 15,50.

Inventarisatie-rapport 1973 Ackersdijkse Plassen

Door H. van Dongen, J. A. de Raad en J. H. Ros werd op verzoek van 'Vogelbescherming' een inventarisatie-rapport 1973 van het OLVEH-reservaat Ackersdijkse Plassen samengesteld en in gestencilde vorm (13 pag.) door 'Vogelbescherming' uitgegeven. In tegenstelling tot de voorgaande jaren (1966, 1967, 1969) is nu ook getracht een indruk te krijgen welke vogelsoorten tijdens de trek of in de winter in dit reservaat verblijven.

De kolonie Blauwe Reigers had in 1973 een totaal van 88 bewoonde nesten. Er wordt in dit rapport gepleit voor het aanplanten van wilgen, die tot knotwilgen dienen te worden gesnoeid (zie verder ook 'Het Vogeljaar' jrg. 22, nr. 2, pag. 620 e.v.).

Jaarboek (1972) van het Nederlands Valkeniersverbond

In februari 1974 verscheen het Jaarboek 1972 van het Nederlands Valkeniersverbond 'Adriaan Mollen'. Zoals altijd keurig uitgevoerd met sfeervolle illustraties.

De volgende artikelen zijn in dit jaarboek opgenomen: 'Havik en sperwer en hun behoud in Nederland' door A. P. M. Biemans met o.m. een hoofdstuk waarin het beheer van voor de Havik geschikte terreinen wordt besproken. Ook het behoud van de Sperwer wordt nader toegelicht.

'Het fokken van grijpvogels en de kunstmatige inseminatie'. Voorstel om fokervaringen in de natuur toe te passen, door P. J. M. Corten (zie ook pag. 571).

Verder 'De wind in de bellen...', door H. van Ommen, 'Of het nog...', door H. C. J. de Boer en 'Instrukties voor de eksterjacht', door H. J. Slijper.

Tevens is er het traditionele 'Ornithologisch jaarverslag seizoen 1972-1973' in te vinden, dat is samengebracht door H. J. Slijper. In het 'In memoriam' worden Ton van Nie, A. B. Wigman en M. Hasselink herdacht (zie ook pag. 303).

J. T.

Het Jaarboek 1972 (48 pag.) is verkrijgbaar door storting van f 5,— of Bfr. 74,— op postgirorekening 1.02.38.00 van de Amrobank te Veldhoven, ten gunste van rekeningnummer 48.38.59.214 van de secretaris G. A. van Nie, Pluto 14, Hapert N.B.

Broedvogels (1973) landgoed 'Sandwijk'

In 1973 is voor de zevende maal een onderzoek naar de broedvogels van het landgoed 'Sandwijk' te Bilt (U.) ingesteld door A. J. P. Bos. Ten opzichte van 1972 is zowel het aantal paren als het aantal soorten in aantal vooruit gegaan. Als broedvogel verduwen de Nachtegaal, terwijl Scholtekster, Tureluur, Fluiter, Goudhaantje, Putter en Kneu als broedvogel werden genoteerd, die in het vorige broedseizoen niet werden vastgesteld. Er werden in totaal 58 broedvogelsoorten vastgesteld in ten minste 418 broedparen. Hieronder bevinden zich o.m. Torenvalk (1), Bosuil (1), Ransuil (1), Kleine Bonte Specht (1), Grauwe (5), en Bonte Vliegenvanger (1), Boomklever (5), Appelvink (2) en Goudvink (2).

Nu een aanvang is gemaakt met de aanleg van Rijksweg 28 (Utrecht-Amersfoort) door het zuidelijk gedeelte van het landgoed, wordt verwacht dat de vogelstand zich daar in de komende jaren zal wijzigen. Uit een nestkastencontrole bleek dat 65% van de aanwezige nestkasten werd bewoond.

J. T.

Het gestencilde verslag is beperkt voorradig en verkrijgbaar voor f 1,— op postgirorek. 1.266.330 t.n.v. A. J. P. Bos, Bilthoven onder vermelding 'verslag Sandwijk 1973'.

Honderdste nummer van de serie 'Wetenschappelijke Mededelingen' van de KNNV

Onze felicitaties bij het verschijnen van het honderdste nummer van de serie Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV. ('De Chlorococcales, een belangrijke orde van de Groenwieren' door A. van Essen). In deze serie zijn reeds diverse interessante uitgaven over vogels verschenen. De nog verkrijgbare nummers werden op pag. 389 van jaargang 21 van dit tijdschrift vermeld.

De inmiddels respectabele lijst van titels heeft reeds vele belangrijke studies van vakmensen aan mede-vakgenoten en aan liefhebbers ter beschikking gesteld. Wij blijven met belangstelling naar nieuwe nummers uitkijken waarvan de opzet nog steeds geen commerciële doelstelling heeft. Red.

Was tun mit Unglücksvögeln?

Het Verband Schweizerischer Vogelschutzvereine heeft een handleiding

voor het verzorgen van hulpeloze, zieke en gewonde wilde vogels uitgegeven. Ook hierin wordt gewezen op de nodige kennis die wij voor de verzorging van vogels moeten hebben en veel tijd en geduld. In een aanhangsel worden de vogelsoorten genoemd waarop in Zwitserland nog gejaagd mag worden, een lijstje 'Vogelpflegestationen', gebreken en hun symptomen en het belangrijkste voedsel van de meest voorkomende vogels die men te verzorgen krijgt. Over verdere wettelijke voorschriften (zoals controle op preparateurs e.d.) wordt niet gesproken.

J.T.

Ernst Zimmerli: Was tun mit Unglücksvögeln? 23 pag., 19 zwart-wit foto's, 5 pen-tekeningen van Niklaus Wüthrich (1974).

Prijs Sfr. 5.— (incl. porto voor Nederland) op Konto 46-3789, Postcheckamt Olten ten gunste van E. Zimmerli, Birkenweg 2, CH-4800 Zofingen, Zwitserland.

Tijdschrift voor Milieu en Recht

Dit nieuwe tijdschrift zal voorlopig 4 x per jaar verschijnen onder auspiciën van de Stichting Natuur en Milieu. Het gaat zich bezighouden met de relatie tussen milieu en recht. Onderzoekers en deskundigen zijn het er volkomen over eens dat er een niet te miskennen behoefte is aan kritische beschrijving van het geldende milieurecht en aan verslaggeving over de concrete toepassing en ontwikkeling daarvan. Deze behoefte is zeker ook bij een aantal van onze lezers aanwezig, omdat wij steeds vaker geconfronteerd worden met de belangrijke functie die ons rechtsbestel vervult bij het beheren van ons fysisch-biologisch milieu. Hoewel aan de juridische aspecten de voorname aandacht wordt geschonken, komen ongetwijfeld ook de fysieke, biologische, economische, sociologische en andere wetenschappelijke samenhangen aan de orde. Een multidisciplinaire aanpak dus. Naast één of meer hoofdartikelen zal het tijdschrift informerende en documenterende rubrieken bevatten over rechtspraak, wetgeving en bestuurlijke activiteiten. Voor belangstellenden is een speciaal proefnummer samengesteld dat gratis kan worden aangevraagd.

Aanvragen bij de uitgever W. E. J. Tjeenk Willink, Antwoordnr. 165, Zwolle. Proefnummers kunnen ook telefonisch (tel. 05200 - 1 14 44) bij de uitgever aangevraagd worden. De abonnementsprijs bedraagt f 9,50 per jaar en het redactieadres is gevestigd op de Herengracht 540, Amsterdam (tel. 020 - 24 62 12).

Rapport ruilverkavelingen Rolde en Anloo

Ruilverkavelingen vernietigen de wortels van het nationale landschapsreservaat 'Stroomdal-landschap Drentse A' in Drenthe. Herwaardering van de ruilverkavelingen 'Rolde en Anloo' is noodzakelijk!

Uit het rapport blijkt dat een historisch cultuurlandschap wordt bedreigd door de volstrekt onvoldoende wijze waarop met andere dan agrarische belangen rekening is gehouden. Evenals bij de botanische inventarisatie is uit tijdgebrek de inventarisatie van de avifauna vooral toegespitst op de soorten met de grootste indicatieve waarde.

Drentse A

Als kwetsbare soorten worden genoemd: Wulp, Tureluur en Watersnip. Deze soorten komen in het dal van het Rolder Diep voor en dit gebied is ook belangrijk voor de andere weidevogels. In het gebied worden ook nog Buizerd, Braamsluiper, Geelgors, Grauwe en Bonte Vliegenvanger, IJsvogel en Paapje als broedvogel aangetroffen. Ook in het dal van het Anderse Diep komen Wulp, Watersnip en Tureluur als broedvogel voor, evenals Braamsluiper, Geelgors, Goudvink en Steenuil.

Het aantal kwetsbare soorten dat er voorkomt is bijzonder hoog te noemen. Het meest westelijk gelegen gebied betreft daarbij een baltsplaats van de Korhoenders (pag. 35 - 36.)

Het zou alsnog van groot belang zijn

zoveel mogelijk ornithologische gegevens van het bedreigde gebied te verzamelen.

Ondanks grote tegenstand, ook onder de plaatselijke bevolking, dreigen beide ruilverkavelingen onverkort te worden uitgevoerd. Een aantal thans nog intact zijnde beekgedeelten van de Drentse A zal worden gekanaliseerd, hetgeen nauwelijks te rijmen valt met het op 24 november 1972 door de Minister van Landbouw en Visserij gegeven antwoord op Kamervragen, dat de natuurlijke, in het verleden niet verbeterde beeklopen zo enigszins mogelijk integraal worden behouden.

J. T.

Dit rapport getiteld 'Moet dit zo doorgaan?' samengesteld door de Studiegroep Ruilverkavelingen 'Rolde' en 'Anloo' werd in oktober 1973 uitgegeven (47 pag., veel ill.). Te bestellen door overmaking van f 10,— op girorekening 26.78.700 van Milieuraad Drenthe, Postbus 18, Assen, met vermelding van 'Rapport Rolde-Anloo'.

Ver. voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en omstr., jaarverslag 1972 - 1973

Het algemene gedeelte van het verslag waarin achtereenvolgens alle activiteiten een plaats hebben gekregen geeft een goede indruk van het vele werk dat is verricht. Zo kregen onder andere de vogelasyls 1541 slachtoffers te verwerken en werd het aantal nestkasten uitgebreid van 320 tot 530, terwijl het bezettingspercentage steeg tot 73%. De reservaten gaven over het algemeen goede resultaten te zien en er worden veel interessante gegevens vermeld.

In de meeuwenkolonie werden 452 nesten gevonden en daarbuiten nog eens 731. In overleg met het RIN is dit jaar het regulerend optreden tegen de Zilvermeeuw als proef achterwege gelaten. Het aantal broedparen van de Britse Kleine Mantelmeeuw breidde zich uit tot 175 nesten.

In het terrein van de Leidse Waterleiding, het duinterrein ten zuiden van Katwijk en de Pan van Persijn werden 91 soorten broedend vastgesteld met in totaal 1324 broedgevallen.

Het Vogelringstation Meyendel ringde 3004 vogels, terwijl het Vogelringstation Dirk Hoos en de ringgroep Ockenrode respectievelijk 1670 en 3434 vogels ringden in 95 soorten.

Nog steeds zijn de Westlandse duinen zeer vogelrijk en werden 64 broedsoorten vastgesteld met 1405 broedgevallen. Waargenomen werden 203 soorten.

H. J. L.

Vogels in tuinen en parken

Hebt u een aardige tante of neefje die zich wel een beetje voor vogels interesseert breng dan eens dit gezellige boekje voor hen mee. Uit het Engels vertaald met bijzondere leuke plaatjes van de vogels rondom ons huis en korte beschrijvingen op de tegenovergestelde bladzijde. Zij zullen zich dan vast in een ommezien meer voor vogels gaan interesseren. Alleen de afgebeelde Rouwkwikstaart komt zelden bij ons voor.

J.T.

John Leigh-Pemberton: Vogels in tuinen en parken. 52 pag., 24 gekleurde afb. Vertaald uit het Engels door M. de Jong. Globe-Reeks van Uitg. Helmond te Helmond & Uitgeversmij. J. H. Kok, Kampen. Prijs f 3,95.

Vogels leren kennen

Een boek voor de jeugd, geschreven door een jeugdige auteur. Een leuk en interessant geschreven verhaal met oneindig veel gegevens voor de jeugdige (en ook de oudere) beginner, waarbij soms wel eens wat erg moeilijk bereikbare literatuur wordt aangehaald. Een werkelijk frisse kijk op hoe je naar vogels moet kijken en wat je daarbij kunt doen met de aardige zwart-wit prentjes van H. J. Slijper en de gekleurde cover van Peter Vos. Al met al een boekje waaruit iedereen wat nieuws kan halen. Grappig dat op pag. 26 de plek van mijn geboortehuis te vinden is! Het is een verheugend feit dat een organisatie als 'Vogelbescherming' zich nu óók bezig gaat houden met de bevordering van de studie van de vogels en de opbrengst ten goede komt aan het 'alarmfonds'. Een boek dat ongetwijfeld zijn weg zal vinden.

J.T.

Hugh P. Callacher: Vogels leren kennen. 274 pag., vele ill. van H. J. Slijper (z.j.) Voorwoord van Bert Garthoff. Uitg. voor de Ned. Ver. tot Bescherming van vogels door Erven Thomas Rap, Amsterdam. Prijs f 8,50 (Leden Vogelbescherming: f 7,—).

Lijst van de vogels van Ceylon

Naar aanleiding van een vogelreis van de Stichting Natuurreizen (Breedelaan 5, Bussum) naar Ceylon heeft drs. F. M. van Erp Taalman Kip een checklist (gestencild) van 13 pagina's samengesteld. Van elke soort zijn behalve Nederlandse naam, Latijnse en Engelse naam ook in het kort gegevens over het voorkomen vermeld. De 289 vermelde soorten zijn ontleend aan 'A guide to the birds of Ceylon' door G. M. Henry.

Der Haubentaucher

Zonder twijfel heeft de auteur van dit boek over de Fuut vele gegevens bijeengebracht. En vele problemen brengt hij hier aan de orde zodat het boekje veel verteld over de verbreiding, de rui, de lichaamsbouw en de wijze van voortbewegen, lichaamsverzorging, roep van ouden en jongen, voedsel en biotoop, aankomst op de broedgebieden, balts en paring, broedtijd, jongen en de verzorging van de jongen, de trek en de winterkwartieren, economische betekenis en jacht en nog vele andere zaken.

Opmerkelijk is het dat in verschillende landen de jacht op de Fuut nog een periode geopend is zoals in de DDR, BRD, Oostenrijk en Denemarken. Het is onbegrijpelijk dat er nog verschillende buurlanden op deze bij ons reeds lang beschermde vogel jacht maken. De speciale afschotvergunningen die vroeger door het departement werden verleend worden tegenwoordig meen ik ook nog maar zelden afgegeven. Ook werd nog geen gebruik gemaakt van het artikel van H. N. Leys en J. J. F. E. de Wilde dat in 'Limosa' 44 (1971) pag. 133-183 verscheen. Over de invloed van watervervuiling vinden wij weinig vermeld.

J.T.

Manfred Melde: Der Haubentaucher. 126 pag., 64 afbeeldingen. Die Neue Brehm-Bücherei nr. 461 (1973). Uitg. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt. Prijs DM 9,60.

Handbuch für Wellensittichfreunde

De Grasparkiet behoort, naast de kanarie en de goudvis, tot een der meest klassieke huisdieren. Sedert meer dan honderd jaar is de kleine Australiër een geliefde huisgenoot. Maar zij hebben een liefdevolle verzorging en een afwisselend menu nodig. Vele interessante gegevens vinden wij in dit boek waaraan de bezitter van de Grasparkiet veel kan hebben. Een speciaal hoofdstuk wordt gewijd aan het opvoeden van jonge vogels. Tevens vindt men in dit boek veel over de diverse rassen, kleurverschillen, kruisingen e.d. die voor de kweker van veel belang zijn.

J.T.

Georg A. Radtke: Handbuch für Wellensittichfreunde. Pflege, Zucht und Farbspielarten. 220 pag., 21 kleuren en zwart-wit foto's, 5 tekeningen (1973). Uitg. Franckh'sche Verlagshandlung W. Keller & Co., Kosmos-Verlag, Stuttgart. Prijs DM 24,—.

Nesten en eieren in kleuren

Aan de verschijning van een boekje over nesten en eieren kleven veel gevaren. Maar we kunnen er vaak niet onderuit dit boeiende deel van een vogelleven dat met de voortplanting te maken heeft helemaal dood te zwijgen. Tabellen voor het determineren van nesten, kleurenfoto's van nesten met eieren en jongen. Bovendien beslaat een belangrijk deel van het boekje de beschrijving van de nestelplaatsen, nesten, eieren en nestjongen per soort. Over de kleur, laat staan over de afwijkingen, van de eieren wordt maar weinig gesproken. Over het voorkomen in Nederland zijn niet altijd de laatste gegevens gebruikt. De Bergfluitert komt wel soms in ons land voor, terwijl de Rode Patrijs, Morinelplevier en Notenkraaker wel in Nederland hebben gebroed. De Griel, Goudplevier en Roodkopkluwier komen niet meer als broedvogel bij ons voor en de Ortolaan broedt niet alleen in Twente. Kleine onnauwkeurigheden die de geïnteresseerde echter niet zullen storen.

S. Hoehner: Nesten en eieren in kleuren van west- en middeneuropese vogels. 147 pag., vele kleuren-ill. (1973). Oorspr. titel 'Gelege der Vögel Mitteleuropas'. Vertaling dr. M. A. IJsseling. Uitg. W. J. Thieme & Cie. Zutphen. Prijs f 6,50.

Bedreigde dieren

In samenwerking met de Commissie voor de Dierentuin-Maand is een boek uitgegeven waarin zo'n 150 zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën en vissen bijeen gebracht zijn, die dreigen uit te sterven. De gegevens zijn gebaseerd op artikelen uit de Spectrum Dierenencyclopedie onder redactie van dr. D. Hillenius. Voornamelijk door de mens is het aantal van bepaalde diersoorten zo teruggelopen dat voor het voortbestaan in de toekomst moet worden gevreesd. Drs. R. W. M. van Soest gaat in op de oorzaken en gevolgen van het verdwijnen van diersoorten en op de rol die de mens zowel ten goede als ten kwade daarbij kan spelen. De in dit boek opgenomen soorten worden uitgebreid beschreven. Vele gegevens komen ook uit het Red Data Book. Het boek is geïllustreerd met veel foto's, waaronder een groot aantal kleurenfoto's. De volgende vogelsoorten worden hierin behandeld: Japanse Ibis, Kagoë, Takahe, Trompetkraanvogel, Kroonkraan, Canadese Kraanvogel, Chinese Kraanvogel, Witte Kraanvogel,

Monnikskapkraanvogel, Zwarthalskraanvogel, Uilpapegaai, Quetzal, Doornkruiper, Roodbruine Doornkruiper, Kokako en Tieke of Zadelrug. Een boek waarvan wij reeds vele besproken soorten nooit meer in levenden lijve zullen kunnen zien!

J. T.

Onder redactie van drs. R. W. M. van Soest: Bedreigde dieren. 160 pag., vele zwart-wit en kleuren ill. (1974). Uitg. Het Spectrum B.V., Utrecht/Antwerpen. Prijs f 29,50.

Die Natur im Jahreslauf

Eén van die kleine boekjes die er zoveel toe kunnen bijdragen dat men zich meer gaat interesseren voor alles wat leeft en groeit. Boeiende kleurenfoto's en interessante beschrijvingen van de meest uitlopende boeiende gebeurtenissen in de natuur.

Dietmar & Renate Aichele, Heinz-Werner & Anneliese Schwegler: Die Natur im Jahreslauf. Serie Bunte Kosmos Taschenführer. Uitg. Kosmos - Gesellschaft der Naturfreunde Franckh'sche Verlagshandlung, Stuttgart. Prijs f 9,45.

Seen, Moore, Wasserläufe

In dezelfde serie verscheen een boekje over het zoete water met zijn flora en fauna. Altijd heeft en zal het water mensen aantrekken en het is goed dat er van die kleine boekjes bestaan die ons attent maken wat er in, op en bij het water allemaal te zien is.

Dietmar & Renate Aichele, Heinz-Werner & Anneliese Schwegler: Seen, Moore, Wasserläufe. Kosmos-Biotopführer Gewässer. 120 kleurenfoto's. 71 pag. (1973). Uitg. Kosmos-Gesellschaft der Naturfreunde Franckh'sche Verlagshandlung, Stuttgart. Prijs f 9,45.

Het leven van de vogels

Een eenvoudige kennismaking met het gedrag van de vogels voor jonge lezers. Een uiterst instructief boekje in de serie 'Ontdek de Natuur', waarin de jeugd door middel van kleurige platen het gedrag van de vogels wordt getoond, dat is aangepast aan de modernste onderwijsmethoden en ook heel goed bruikbaar is voor het maken van een werkstuk of scriptie. Het boek belicht de onderwerpen uit zoveel mogelijk verschillende gezichtspunten en betreft er tevens verwante onderwerpen bij.

Dr. Maurice Burton: Het leven van de vogels. 60 pag. (1973). Nederlandse bewerking door M. de Jong. Uitg. Helmond B.V., Helmond & J. H. Kok, Kampen. Prijs f 9,90.

Overwinterraars rondom Houten (winter 1973/74)

De N.J.N. afd. Utrecht, inventariseerde in 1972 en 1973 grote delen van het polderland (incl. enkele kleine buitenplaatsen) rondom Houten. Hier werden o.a. Putter, Boomklever, Roek, Blauwe Reiger, Boomvalk, Kleine Bonte Specht, Paapje, Bosrietzanger, Roodborsttapuit, Geelgors en Kwartelkoning vastgesteld. In de winter (1973/74) werden drie tellingen gehouden waarbij 20 à 25 Steenuilen, 48 Buizerden, 33 Torenvalken, 3 Sperwers en 2 Ruigpootbuizerden werden waargenomen, die als 'winterpopulatie' wordt aangeduid. Totaal werden 73 vogelsoorten waargenomen, waarbij behalve de grote troepen Roeken, Wit-oogje, Klapekster (2/2 '74 1 ex.), Pestvogel (23/12 '73 1 ex.) vooral de grote aantallen stootvogels opvallen. Er wordt vooral aandacht voor het Vechter- en Oud Wulverbroek gevraagd. De avifauna van de zogenaamde komgronden worden door uitbreidingsplannen van Houten bedreigd. De gemeentebesturen van Houten en Bunnik kunnen het gevaar nog keren.

Het gestencilde verslag (7 pag.) is voor geïnteresseerden verkrijgbaar bij de samensteller van het verslag Vasco v. d. Boon (Laagnieuwkoop 7, Kockengen U., tel. 03407-1449) of door storting van f 0,60 op zijn giro nr. 3 151 966.

Dieren trekken over oceanen en continenten

Dit, uit het Amerikaans vertaalde, boek geeft een interessant overzicht over de verplaatsingen van dieren. Niet alleen vogels trekken maar er bestaat ook trek van insecten, vissen, amfibieën, reptielen, vleermuizen, walvissen, vinpotigen, planteneters. Vele facetten van de diertrek worden naar voren gehaald waarbij natuurlijk vooral vaak Amerikaanse voorbeelden zijn aangehaald. Voor vogelliefhebbers een interessant boek omdat de vogeltrek een belangrijke plaats inneemt en omdat zij daarbij tevens de trek van andere diersoorten kunnen vergelijken. Alleen de gebruikte soortnamen zullen bij de lezer wat verwarring stichten. Als we ons bij de vogels houden zijn daar diverse malen niet de Nederlandse standaardnamen gebruikt zoals Odinschoen (pag. 81) voor Grauwe Franjepoot, Amerikaanse Odinschoentje (pag. 154) voor Grote Franjepoot, Sanderling (pag. 152) die eerder in het boek (pag. 81 en 117) wel Drieteenstrandloper genoemd wordt, Gestreepte Zandloper (pag. 81 en 284)

voor Am. Gestreepte Strandloper, Heideleeuwerik (pag. 80) voor Boomleeuwerik, Grauwe Reiger (pag. 63) voor Blauwe Reiger, Zwarte Milaan (pag. 120 en 128) voor Zwarte Wouw, Gestreepte Grasmus (pag. 136) voor Sperwergrasmus om maar enkele te noemen. Ook de Latijnse namen corresponderen niet altijd met de officiële voor Nederland gebruikte namen. Terwijl ook Phalaropus en Phalaropus nog al eens verwisseld worden. Motacilla flava (pag. 137) is de Gele Kwikstaart terwijl met Motacilla flava thunbergi de Noorse Gele Kwikstaart wordt bedoeld, met Melospiza melodia (pag. 55 en 62) is de Zanggors bedoeld. Maar ook Vanessa cardui kan beter Distelvlinder (pag. 21) genoemd worden dan Schoenlapper (pag. 20) dat de volksnaam voor Atlanta of Nummervlinder pleegt te zijn. Een lijst van vogels van de gehele wereld met hun, bij voorkeur gebruikte, Latijnse namen en Nederlandse namen zou voor onze Nederlandse vertalers geen luxe zijn. Er zou dan wat meer eenheid komen in de vele vertalingen die tegenwoordig als paddestoelen de grond uitschieten.

Hier en daar zou bovengenoemd boek wat meer met Europese gegevens aangevuld moeten worden zoals bijvoorbeeld over het ringen (pag. 259), maar het is overigens een wetenswaardig, zeer interessant en uitgebreid boek met oneindig veel bijzonderheden.

J.T.

Robert T. Orr: Dieren trekken over oceanen en continenten. 284 pag., 42 zwart-wit foto's, 19 kleurenfoto's, 19 kaartjes en zwart-wit tekeningen (1974), oorspr. titel 'Animals in Migration'. Geautoriseerde vertaling van Ir. C. H. J. Maliepaard. Uitg. Ad. M. C. Stok, Zuid-Hollandsche Uitgeversmaatschappij B.V., Den Haag. Prijs f 35,90.

De Meerkoet

Jacht op de Meerkoet is overbodig en de schade die zij aan land- of tuinbouwgewassen zouden aanrichten, moet zeer betrekkelijk worden genoemd. Dat zijn de voornaamste conclusies die de Vogelwerkgroep Noordhollands Noordkwartier in haar zojuist verschenen boek over de Meerkoet poneert. Het is jammer dat de jaren van onderzoek alle zachte winters waren waardoor het onderzoek eigenlijk nog enige jaren zou moeten worden voortgezet.

Met behulp van 243 medewerkers is men ruim drie jaren bezig geweest te onderzoeken of het noodzakelijk is door te gaan met het afschieten van Meerkoeten. De schietpartijen in het

tuinbouwgebied Geestmerambacht lagen hieraan ten grondslag, alwaar zo'n 15 jaar reeds massaal Meerkoeten worden geschoten (zie ook 'Het Vogeljaar' 21 : 270).

De vogelwerkgroep is het niet eens met de directie Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw, met de Noordhollandse Wildschadecommissie en met de afdeling Alkmaar van de KNJV, die vinden dat de Meerkoet moet worden gejaagd, omdat de vogel aanzienlijke schade op de akkers van de tuinbouwers zou aanrichten. Als Meerkoeten van gras of land- en tuingewassen (andijvie, witlofwortel, boerenkool, aardappelen, bollen) vreten, betekent dat niet altijd schade, omdat de gewassen zich meestal snel weer herstellen en op hetzelfde tijdstip oogstrijp zijn als niet aangevreten planten. Frappant is dat bij onderzoek van de maaginhoud van Meerkoeten, geschoten na klachten over schade aan bepaalde gewassen, resten van die gewassen niet werden aangetroffen.

Massaal afschieten van Meerkoeten helpt niet en is derhalve zinloos. Van onze winterpopulatie is ongeveer 80% afkomstig uit Noord- en Oosteuropese landen. Er komen dan in Nederland zo'n 420.000 exemplaren, waarvan ± 85.000 in het gebied van Noord-Holland boven het Noordzeekanaal.

Afzonderlijk worden in het boek besproken: biologie, ecologie, verspreiding en trek, sterfte, voedsel, schade, jacht, literatuurlijst en discussie.

Wij hopen dat de verschijning van dit boek een eind zal maken aan de volstrekt zinloze jachtpartijen op de Meerkoet. Het door de Vogelwerkgroep genomen initiatief juichen wij dan ook ten zeerste toe.

J. T.

P. Boer, J. R. M. Kattens & K. van der Vlies: De Meerkoet. 116 pag., 13 foto's (z.j.). Met medewerking van Jan van der Geld, F. M. van Gestel, F. J. Koning, H. H. Niesen, mr. P. J. Zomerdijk en vele anderen. Uitg. Vogelwerkgroep Noordhollands Noorderkwartier. Prijs f 14,90 + f 1,— portokosten. Uitsluitend te bestellen door overschrijving op girorek. 2 941 425 t.n.v. Uitgaven VWG Noordhollands Noorderkwartier te Avenhorn.

Beschermde planten en dieren

Zoals u in dit nummer (pag. 828) vermeldt vindt zijn er op grond van de Natuurbeschermingswet een aantal beschermde planten en dieren aangewezen. Aan de behoefte om belanghebbenden hierbij de nodige informatie en afbeeldingen te verschaffen is snel en

doelmatig voldaan door deze uitgave.

De inleiding en de beschrijvingen zijn kort maar krachtig met een maximum aan benodigde informatie. De gekleurde afbeeldingen zijn instructief en duidelijk. Aan de ene kant betreurenswaardig dat de bedreigers van onze fauna en flora zo weinig bekend zijn met onze beschermde planten en dieren dat dit boekje moest verschijnen en tevens dat er naar ik hoop spoedig vele nieuwe soorten aan deze natuurbeschermingswet zullen toegevoegd en aan de andere kant verheugend dat de bescherming zo slagvaardig en voortvarend wordt aangepakt. Nog geen 4% van de in ons land voorkomende planten (53 soorten) is nu beschermd, terwijl het aantal bedreigde soorten vele malen groter is. In de eerste plaats zijn de planten beschermd, die in het algemeen 'tot plukken noden'. Voor dit boekje willen wij een ieders aandacht vragen, vooral ook opvoeders, biologie-leraren en organisaties die zich bezig houden met opvoeding van de jeugd of informatief voor de jeugd werkzaam zijn.

J.T.

Ing. H. J. W. Schimmel: Beschermde planten en dieren. 96 pag. 96 afbeeldingen in vierkleurendruk van 51 aquarellen van beschermde planten van R. Westra en 45 tekeningen van beschermde dieren van T. Westra. Productie Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk afdeling Voorlichting en afdeling Fauna en Flora. Uitg. Staatsuitgeverij, Chr. Plantijnstraat 1, 's-Gravenhage. Prijs f 12,50. Bestelbaar bij de Staatsuitgeverij (giro 425300) à f 13,50 (incl. porto). Leden van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten betalen f 10,—, uitsluitend via het bureau van deze vereniging: giro 9933 te Amsterdam.

Opening en sluiting van de jacht

De periodes van de opening en sluiting van de jacht op ander dan schadelijk wild zijn dezelfde gebleven als het vorig jaar (zie jrg. 21, pag. 427) behalve dat bij alle overige eenden nu ook de Gebilde Zeeëenden worden genoemd. Derhalve menen wij voor dit seizoen deze beschikking niet wederom te publiceren. Nieuwe abonnees kunnen nr. 4 van de vorige jaargang bestellen of een fotokopie van pag. 427 aanvragen bij de redactie.

Kunstmatige broedgelegenheid voor Waterspreeuwen

Indien er nog plaatsen zijn waar het mogelijk is om de Waterspreeuw aan broedgelegenheden te helpen dan is de redactie gaarne bereid nadere inlichtingen voor de mogelijkheden hiervan te verschaffen.